Кожну десяту дисертацію у країні захищають у Київському університеті

У сучасному світі розвиток науки став головною запорукою успіху країни. Як сьогодні живеться українській науці, «Голос України» вирішив дізнатися у флагмана у цій сфері — Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

2009 року згідно з Указом Президента України цей виш першим отримав статус дослідницького. Це означає, що навчальний процес та наукова робота тут пов'язані нерозривно. В складі університету 7 інститутів, 14 факультетів. Плюс, є окремі підрозділи, які займаються винятково наукою, — Астрономічна обсерваторія, Ботанічний сад імені академіка Фоміна, Канівський природний заповідник.

Київський університет працює над науковими темами, які Кабінет Міністрів визначив пріоритетними. Якими практичними результатами наукових досліджень може похвалитися виш, ми запитали у проректора з наукової роботи **Сергія Андрійовича ВИЖВИ:**

— У цьому напрямку маємо багато здобутків. Приміром, на географічному факультеті створюють екологічний атлас Києва, де враховується рельєф міста, будівлі, гідрографія, орографія, геоморфологія, типи різних грунтів. Атлас можна використовувати при будівництві, плануванні розвитку столиці, прокладанні інженерних споруд, метро.

Геологічний факультет займається розробкою перспектив розвитку мінерально-сировинного комплексу України. Зокрема, досліджує поклади залізних і марганцевих руд за замовленням НАК «Нафтогаз», займається сланцевим газом, нетрадиційними джерелами вуглеводнів, сланцевою нафтою, нафто- та газоносністю шельфу Чорного і Азовського морів. Фізичний факультет досліджує нові матеріали, кібернетики — системи управління, математики дуже активно розвивають такий напрямок, як актуарна математика, радіофізики ведуть дослідження в галузі комп'ютерної інженерії.

Сьогодні найбільші перспективи мають міждисциплінарні та міжгалузеві дослідження. Прикладом цього в університеті є кооперація хіміків і біологів. Хіміки синтезують нові речовини, а біологи перевіряють їх біологічну активність, що дає змогу синтезувати нові ефективні препарати для медицини, сільського господарства та інше.

Прикладом розробок, які можуть мати найближчу перспективу впровадження, можна назвати пристрій екзоскелетон, створений на факультеті кібернетики. Він дає змогу підвищити фізичні можливості здорової людини в екстремальних ситуаціях. Такий пристрій знадобиться рятувальникам, військовим, різним силовим спецпідрозділам. Так само екзоскелетон стане у нагоді людям з обмеженими можливостями.

Крім того, у нас діють сертифіковані лабораторії, де проводять діагностику матеріалів, аналіз води і грунтів, вміст генетично модифікованих речовин та різних консервантів у продуктах, дослідження вмісту радіонуклідів у тих чи інших об'єктах і т. д.

— Чи просто сьогодні впроваджувати нові розробки у виробництво?

— Раніше ми цим не займалися. Вважалося, що вчені мали розробити та передати свої проекти до Інституту науково-технічної та економічної інформації. Там їх, велику кількість сторінок друкованого тексту та тезу рабайти інформації, клали на поличку... Тепер з цим усім треба працювати.

Один із шляхів комерціалізації винаходів та інших розробок — мережа трансферу технологій. Університет є членом національної, європейської та українсько-російської мереж. Туди виставляємо свої розробки, а зацікавлені структури можуть їх придбати. Необхідно створювати мережу підприємств для доведення до промислових кондицій та впровадження розробок університетських учених.

Великі надії ми покладемо на науковий парк, який відкрито два роки тому. Засновниками корпорації «Науковий парк Київського університету імені Тараса Шевченка», крім нашого університету, стали дев'ять інститутів НАН України та Університет харчових технологій. Сподіваємося, що через нього ми почнемо ефективніше впроваджувати наукові розробки.

— Сьогодні роботу університетів часто оцінюють за місцем у рейтингах. Як до цього ставляться у Київському університеті?

— В українському рейтингу класичних вишів, наш університет від початку посів перше місце, і не поступається ним. Якщо говорити про інші показники, то за індексом Гірша (показник впливовості науковців, заснований на кількості статей та їх цитуванні. — **Ред.**) Київський університет поступається лише усій Національній академії наук та Інституту теоретичної фізики імені Боголюбова.

Минулого року університет ввійшов до рейтингу QS, потрапивши до групи 501-550. Насправді, це дуже високий показник. Адже у цьому рейтингу ми зайняли 56-те місце за якістю професорсько-викладацького складу і ввійшли у трьохсотку за присутністю наших викладачів у науково-метричних базах даних. Мінусом стала невисока кількість іноземних студентів та викладачів. І це навіть не через те, що їх мало, а через те, що не навчилися їх правильно представляти. Ми вважали, що якщо якийсь викладач приїхав до нас і прочитав разову лекцію, цього не варто показувати. Виявляється, треба рахувати усіх.

Водночас хочу наголосити, що присутність у світових рейтингах не є самоціллю. Просто є внутрішня самооцінка, а є — зовнішня. До речі, рейтинг QS, до якого ми потрапили, охоплює лише кращі університети світу, які становлять два відсотки від загальної кількості вишів на планеті.

— Наскільки масовою є наука у КНУ?

— В університеті працює 510 докторів та 1800 кандидатів наук. Маємо 1560 аспірантів і 120 докторантів. Тож у нас навчається кожен восьмий докторант України і кожен дванадцятий аспірант. За результатами минулого року, було захищено 506 дисертацій, з них 70 — докторські. Це кожна десята дисертація, яка захищається в Україні.

Ефективність роботи докторантури та аспірантури у нас удвічі вища, ніж в інших вишах України. Це відбувається за рахунок якісного викладацького складу керівників (в основному, професорів, докторів наук) і традицією наукових шкіл. Зараз в університеті працює 46 спеціалізованих рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій. Це також дуже серйозний показник — п'ять відсотків від усіх рад в Україні.

— З якими науковими осередками у світі ви співпрацюєте?

— Ми підтримуємо контакти з 256-ма вишами світу. Серед стратегічних партнерів переважають все-таки університети Європи. Минулого року 1800 співробітників університету мали закордонні відрядження, 1200 з них — до Європи. Прикладами такої тісної співпраці є співробітництво хіміків з університетом Поля Сабатьє у місті Тулуза. Там створено спільну лабораторію, магістратуру й аспірантуру. Тож кожен аспірант має двох керівників: одного — в Україні, іншого — у Франції. Інститут високих технологій співпрацює з вишами Німеччини, де відбувається спільне патентування, впровадження й комерціалізація досліджень. Активні контакти з польськими університетами, останні роки — з університетами Норвегії.

Наші фізики беруть участь у роботі Об'єднаного інституту ядерних досліджень (місто Дубна, Росія), ЦЕРНу (Швейцарія), проекту теватрон (США), кількох лабораторій ядерних досліджень у Франції.

Економісти та кібернетики працюють з вишами Норвегії. Нині близько 30 наших аспірантів і студентів знаходяться на стажуванні (від місяця до півроку) у вишах цієї країни. Крім того, на економічному факультеті за допомогою німецького фонду відкрито спеціальність — екологічний менеджмент. Для цього створено спільну кафедру, де частину предметів читають наші викладачі, частину — німецькі.

В Інституті філології вивчають 38 іноземних мов. Практично кожне посольство зацікавлене у тому, щоб створити свій центр, якому надають допомогу в облаштуванні аудиторії, придбанні спеціалізованої літератури, засобів навчання; надсилають викладачів і приймають наших студентів за програмою обміну на безоплатній основі.

— Які завдання на майбутнє у сфері науки ставить перед собою університет?

— Амбітних планів у нас багато. Наприклад, наш університет-партнер з міста Кіото (Японія) навчає так само, як і ми — понад 25 тисяч студентів, але у них шість тисяч аспірантів, а у нас лише 1,5 тисячі. Тобто ще є куди рости. У 2012 р. до складу університету увійшов потужний науково-дослідний інститут «Кримська обсерваторія». Тому є перспективи участі у міжнародних проектах разом з Європейським космічним агентством, агентством США, Росавіакосмосом та іншими.

Відзначають нашу науку й престижні публікації. За даними Scopus (бібліографічна і реферативна база даних та метод для відстеження цитованості статей. — **Ред.**) серед 100 найкращих науковців України — 10 представники університету. Це говорить про те, що ми маємо величезний резерв. Необхідно навчитися правильно представляти свої результати, щоб отримати найвищий рейтинг як для університету, так і для України в цілому.

Розмову вела Тетяна ПАСОВА.

Фото надано КНУ імені Тараса Шевченка.

Таблиця

№	Організація	Кількість публікацій у Scopus (2012)	Індекс Гірша (2012)
1.	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	9895	57
2.	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	5893	46
3.	Львівський національний університет імені Івана Франка	4201	38
4.	Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова	5510	38
5.	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»	2193	36

ДО РЕЧІ

Вимога до дослідницького університету — заробляти не менше 50 копійок на кожну гривню, яку одержали від держави на наукові дослідження. 2012 року надходження до спеціального фонду університету на наукові дослідження становили 25 мільйонів гривень, ще близько 11 мільйонів університетські вчені отримали у вигляді індивідуальних грантів, що в сумі становить 51 копійку на кожну гривню з бюджету.

У НОМЕР

Трудовий паспорт для міст і районів

Для отримання реальної картини зайнятості населення в області почали роботу зі створення трудових паспортів міст і районів. Пілотними територіями у розробці таких документів виступили торік місто Брянка й Марківський район.

Трудовий паспорт містить у собі моніторинг зайнятості населення, який відображає кількість людей, що працюють офіційно, а також у «тіні» або за межами регіону. До цього залучають фахівців профільних відомств, зокрема ДПС в області. За попередніми розрахунками, в «тіні» або за межами регіону сьогодні трудяться 500 тис. луганчан.

У рамках розробки програми зайнятості населення профільні департаменти облдержадміністрації сьогодні аналізують роботу підприємств у своїх галузях і складають прогнози щодо того, які з них нарощуватимуть чи, навпаки, скорочуватимуть виробництво. У такий спосіб в області з'ясовують потребу в кадрах і планують їх розподіл.

Знешкоджено арсенал «чорних» археологів

У Лутугинському районі Луганської області співробітники Служби безпеки України та МНС знешкодили боєприпаси часів Великої Вітчизняної війни. Як стало відомо, недалеко від села Комишуваха «чорні археологи» облаштували «склад» снарядів та іншої зброї, знайденої в цьому районі. За допомогою піротехніків МНС було вилучено та знищено 33 одиниці боєприпасів, у тому числі артилерійський снаряд калібру 105 мм, 22 снаряди калібру від 37 до 75 мм, ручну гранату Ф-1 і дев'ять зривників. Правоохоронці вважають, що, швидше за все, арсенал призначався для продажу. Колись такі знахідки зберігалися вдома в копальників, а цього разу правопорушники вирішили, що безпечніше залишити їх у полі. Схованка розташовувалася на відстані близько 300 метрів від житлових будинків, і снаряди, які були в бойовому стані, створювали для жителів села небезпеку.

Алла АНТІПОВА.

Луганськ.

Іноземним туристам — здорові зуби

Новий вид туризму планують розвивати в Севастополі — стоматологічний. Проект ініціювали не лікарі, а керівник однієї із севастопольських турфірм Світлана Очкуренко. Свою ідею вона озвучила на туристичній виставці ITB Berlin, яка нещодавно пройшла у Берліні. Життєздатність проекту базується на тому, що «... однаковий матеріал використовують стоматологи всього світу — німецький, швейцарський, американський. А вартість послуг у нас набагато нижча. І якщо ви до нас приїдете, ви ще й відпочинете, і туристична програма ваша буде насиченою, і стоматологічними послугами скористаєтеся».

Микола МАГДИЧ.

Севастополь.

На Закарпатті жінок більше, ніж чоловіків

Минулого року у Закарпатській області народилося 18 968 дітей, а померло — 14 813 чоловік. Усього в регіоні мешкає 1 млн. 254 тис. осіб. Із них 653 тис. — жінки, 601 тис. — чоловіки. Цікава тенденція простежується у всіх адміністративно-територіальних одиницях краю: серед населення, старшого 40 років, зафіксовано переважання представниць слабкої статі. Тоді як до 35 літ більшість становлять саме чоловіки. 923 тис. — це закарпатці віком від 15 до 70 років. Значна кількість вихідців із цього краю працює за кордоном, а саме у Польщі та Росії. Здебільшого — у сфері сільського господарства, мисливстві та лісовому господарстві, будівельних організаціях, торгівлі.

Василь НИТКА.